

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА

НАСТАВНА ПРОГРАМА

ТЕХНОЛОГИЈА НА ВОДЕН И ВОЗДУШЕН ТРАНСПОРТ

III ГОДИНА

СООБРАЌАЈНА СТРУКА
Техничар за транспорт и шпедиција

Скопје, 2007 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ТЕХНОЛОГИЈА НА ВОДЕН И ВОЗДУШЕН ТРАНСПОРТ

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1. Образовен профил: техничар за транспорт и шпедиција

1.2.2. Струка: сообраќајна

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет: трета година

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 72 часа

1.6. Статус на наставниот предмет: задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по наставниот предмет *технологија на воден и воздушен транспорт* ученикот стекнува знаења, вештини и се оспособува:

- да ги познава фазите на транспортот на патници и стока со воздушен и воден сообраќај;
- да ги препознава постројките и уредите кои се користат при транспортот на патници и стока со воздушен и воден сообраќај;
- да ја опишува постапката при транспортот на патници и стока со воздушен и воден сообраќај;
- да ги разликува сообраќајните и превозните документи во воздушниот и водниот сообраќај;
- да стекнува навики за уредно, брзо и точно извршување на работата.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на наставата по *технологија на воден и воздушен транспорт* неопходно е учениците да поседуваат претходни знаења стекнати по предметите *технологија на ракување и складирање на товар, логистика и практична настава од II година.*

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу темат. целини и меѓу предметите
1. ТРАНСПОРТ СО ВОДЕН СООБРАЌАЈ	12	<p>Ученикот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да ги познава поделбите на пристаништата и пловните превозни средства; - да ја опишува функцијата на пристаништата; - да ја опишува пристанишната инфраструктура; - да ги препознава постројките кои се користат за превоз на патници и стока со водниот сообраќај; - да ја идентификува поврзаноста на пристаништето со опкружувањето и другите видови сообраќај; - да ги препознава документите во водниот сообраќај. 	<ul style="list-style-type: none"> - Дефинирање на поимот пристаниште; - објаснување на поделбите на пристаништата и на превозните средства на водниот сообраќај; - дефинирање на задачата на пристаништата за превоз на патници и транспорт на стока; - укажување на составот на пристанишната инфраструктура (оперативен брег, железнички и патни сообраќајници и претоварна механизација); - покажување на документите во водниот сообраќај (коносман, товарен лист, капетанска потврда, потврда на брегот и др.). 	<p>Практична настава</p> <p>Комбиниран транспорт</p> <p>Шпедиција и шпедициско работење</p>
2. ПРЕВОЗ НА ПАТНИЦИ СО ВОДЕН СООБРАЌАЈ	10	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги идентификува видовите на превоз на патниците со водниот сообраќај; - да ја објаснува постапката за склучување на договор за превоз на патник и елементите на договорот; - да ги разликува видовите на патници; - да ги набројува пловните средства за превоз на патници со речниот и поморскиот сообраќај; 	<ul style="list-style-type: none"> - Дефинирање на видовите превезувања на патници во внатрешен и меѓународен сообраќај; - укажување на постапката на склучување на договор за превоз помеѓу превозникот и патникот, а посебно на правата и обврските според договорот; 	<p>Практична настава</p>

		<ul style="list-style-type: none"> - да ја опишува постапката при превоз на патници со водниот сообраќај. 	<ul style="list-style-type: none"> - објаснување на поделбата на патниците; - презентирање примероци на возен билет во водниот сообраќај; - објаснување на постапката на прием на патници на брод, за време на превозот, при стоење на бродот и при симнување; - објаснување на постапката со багажот. 	
3. ТРАНСПОРТ НА СТОКА ВО ВОДНИОТ СООБРАЌАЈ	18	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги идентификува видовите на транспорт на стока со воден сообраќај; - да ги познава видовите товар во водниот сообраќај; - да ги разликува превозните средства за превоз на стока со водниот сообраќај; - да го идентификува начинот на претовар на стоката; - да ја опишува постапката на транспорт на стока при воден сообраќај; - да ја идентификува бродската документација; - да ги препознава тарифите при транспорт на стока со водниот сообраќај. 	<ul style="list-style-type: none"> - Објаснување на конвенционалните, контејнерските, палетни-пакетните, Ro-Ro, Lo-Lo и други системи на транспорт; - набројување на видовите на товар според хемиско-технолошките својства; - објаснување на начинот на товарење и истоварање на превозните средства (вертикален, хоризонтален, директен и индиректен), складирање, распоредување на товарот, царинење, осигурување и сл.; - објаснување на функцијата на коносманот (товарница), товарниот лист, бродскиот манифест и др. во водниот сообраќај; - објаснување на основните, специјалните и пристанишните тарифи. 	<p>Практична настава Комбиниран транспорт Шпедиција и шпедициско работење</p>

<p>4. ТРАНСПОРТ СО ВОЗДУШЕН СООБРАЌАЈ</p>	<p>10</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да го дефинира поимот воздухопловно пристаниште и воздухопловен персонал; - да ја познава поделбата на воздухопловните пристаништа и воздухопловниот персонал; - да ги познава постројките кои се користат за превоз на патници и стока со воздушниот сообраќај; - да ги разликува елементите на пристанишен комплекс; - да ги опишува воздухопловите за превоз на патници и стока; - да ги познава воздухопловните прописи за превоз на патници и стока; - да ги опишува аеродромските услуги; - да го дефинира редот на летање; - да ја идентификува поделбата и содржината на редовите на летање. 	<ul style="list-style-type: none"> - Дефинирање и вршење поделба на воздухопловните пристаништа, аеродороми, воздухоплови, воздухопловен персонал; - објаснување на постројките, уредите и опремата која се користи при прифаќање, испраќање на воздухоплови, патници, багаж, стока и пошта на воздухопловно пристаниште; - објаснување на предметот на обработка во меѓународните воздухопловни стандарди и препорачани практики ICAO, IATA, ECAC, EUROCONTROL, JAA/EASA; - укажување на прописите Air Passengers Tarifes (APT) и Air Cargo Tarifes; - објаснување на поделбата и содржината на редот на летање. 	<p>Практична настава Шпедиција и шпедициско работење</p>
--	------------------	--	--	--

<p>5. ПРЕВОЗ НА ПАТНИЦИ СО ВОЗДУШЕН СООБРАЌАЈ</p>	<p>10</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги разликува видовите на превоз на патниците со воздушен сообраќај; - да го објаснува постапката за склучување на договор за превоз на патник; - да ги идентификува посебните категории на патници; - да ја разликува поделбата на превозот по класи; - да ја опишува содржината на патничкиот билет (авионска карта), купонот за лет на авионска карта, карта за вишок на багаж, купонот за влез во авион; - да ги разликува временските стандарди на затворање и отворање на шалтер, лет и прифат на патници; - да ја познава поделбата и постапката со багажот. 	<ul style="list-style-type: none"> - Дефинирање на видовите превезувања на патници (внатрешни, меѓународни, интерконтинентални и сл.); - укажување на постапката на склучување на договор за превоз помеѓу авиопревозник и патникот, а посебно на правата и обврските според договорот; - објаснувања на поделбата на патниците (бебе, дете, возрастно лице); - објаснување на превозот по класи (прва, бизнис, економска и R класа); - презентирање на примероци на авионска карта, купон за лет, купон за влез (Boarding pass) и др. купони и карти; - објаснување на постапката со шалтерите, летовите и прифатот на патниците кај домашните, меѓународните и континенталните летови; - наведување на посебните категории на превоз на патници (непратени деца, немоќни и болни лица, VIP, PIP, SIP, непожелни, депртирани и сл.); - објаснување на регистрираниот и нерегистрираниот багаж. 	<p>Практична настава</p>
--	------------------	---	---	--------------------------

<p>6. ТРАНСПОРТ НА СТОКА СО ВОЗДУШЕН СООБРАЌАЈ</p>	<p>12</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да го дефинира поимот карго во воздушниот транспорт; - да ги идентификува сообраќајните документи неопходни за воздухопловот; - да ги набројува невообичаените пратки; - да го дефинира поимот посебен карго и условите за нивен транспорт; - да ги опишува тарифите во внатрешен и меѓународен воздушен транспорт; - да ја опишува постапката на транспорт на стока со воздушниот сообраќај; - да идентификува случаи кога товарот ќе се товари според приоритет и кога не смее да се товари. 	<ul style="list-style-type: none"> - Презентирање и објаснување на товарниот лист (Air Waybill), карго манифест, генерална декларација и листа на оптоварување; - објаснување на условите на примената, содржината и начинот на користење на обичните, специфичните и специјалните тарифи; - објаснување на технологијата на прием, контрола, мерење, товарење, истоварање и предавање на пратките; - укажување на начините на сместување на товарот во воздухопловот; - објаснување на постапката на транспорт на посебните товари; - наведување примери за соработка со други видови сообраќај; - презентирање скици и цртежи на распоредување на товар во типични воздухоплови. 	<p>Практична настава Комбиниран транспорт Шпедиција и шпедициско работење</p>
---	------------------	--	---	---

4.2. Наставни методи и активности на учење

Целите на наставниот предмет **технологија на воден и воздушен транспорт** се реализираат со примена на наставните форми: фронтална, групна и индивидуална. Како наставни методи може да се користат: демонстрација, дискусија, решавање на проблеми, активна демонстрација на ученици, учење преку сопствено откривање и др.

Активности на ученикот: црта, набљудува, споредува, прибележува, чита, открива, учи независно и работи домашни задачи.

Активностите на наставникот се: организира и раководи активна и индивидуална дејност кај учениците, објаснува, организира и води дискусија, дава инструкции, пишува на табла, демонстрира, ги оценува задачите, поставува прашања, регистрира, оценува и ги анализира резултатите.

4.3. Организација и реализација на наставата

Процесот на учење по предметот технологија на воден и воздушен транспорт треба да се изведува преку стручно – теоретска настава, да се создадат оптимални услови за индивидуализираната настава и работата во тимови како и проектни задачи и индивидуални домашни.

4.4. Наставни средства и помагала:

- аудио – визуелни помагала;
- слајдови;
- илустрации;
- макети и модели;
- учебници и учебни помагала;
- дополнителна литература.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши перманентно, преку усно проверување на знаењата по секоја завршена тематска целина. Исто така, на крајот од полугодieto и наставната година се проверуваат постигањата на учениците преку изготвени тестови на знаења од тематските целини реализирани во текот на полугодieto и наставната година. Доколку ученикот не постигне резултати во реализирањето на конкретните цели на наставната програма, се постапува согласно на законската регулатива за средно образование.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Наставникот по наставниот предмет **технологија на воден и воздушен транспорт** треба да ги поседува следните педагошки, персонални и професионални карактеристики: да е психофизички здрав, да владее со литературниот јазик и писмото на кои се изведува наставата, да е комуникативен и отворен за соработка, да е соодветно професионално образован, со или без работно искуство, да ја сака педагошката работа и да напредува во неа, да е добар организатор, да е креативен и способен за примена на иновации во образовната технологија.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по предметот **технологија на воден и воздушен транспорт** ја реализираат кадри со завршени студии по:

- сообраќај;

со здобиена педагошка, психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор

За успешно реализирање на целите на наставниот предмет **технологија на воден и воздушен транспорт** наставата се реализира во специјализирани училници или кабинет за сообраќај, соодветно опремен со наставни средства и помагала, според нормативите за простор и опрема, аеродроми, пристаништа, шпедиции и во претпријатија чија основна или споредна дејност е проблематиката на воздушниот и водниот сообраќај и транспорт.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: мај 2007 година

7.2. Состав на работната група:

1. Ридван Зекири,	дипл. маш. инж.,	раководител, советник,	Министерство за образование и наука
2. м-р Гордан Стојиќ,	дипл. сооб. инж.,		наставник во СУГС „Владо Тасевски“- Скопје
3. Весна Павлова,	дипл. сооб. инж.,		советник, Министерство за транспорт и врски

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2007 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по технологија на воден и воздушен транспорт ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. 11-4398/1 од 12.06.2007 година.